

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Obligation of pre-contractual disclosure of the policyholder in Iranian and English law

M. Hajipour^{1,*}, Y. Molaei²

¹ Department of Private Law, Shahid Madani University of Azerbaijan, Tabriz, East Azerbaijan, Iran

² Assistant Professor, Azad University, Urmia Branch, West Azarbaijan, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 11 June 2018

Revised: 16 July 2018

Accepted: 13 June 2020

Keywords

Insurance; Disclosure; Pre-Contractual; Origin; Breach.

ABSTRACT

Purpose: The basic purpose of the research is to study the obligation to disclose the policyholder, its basis and territory in the pre-contractual stage in the two legal systems of Iran and England.

Methodology: The method used in the research is a descriptive and analytical method that was carried out in the context of a comparative study between Iranian law and English law, especially the new British insurance law approved in 2015.

Findings: In insurance as a contract with maximum good faith, mutual obligations are foreseen for the parties, especially the insured. One of the most important pre-contractual obligations of the insured is the obligation to provide information; The insured must not only refuse to make false statements, but it is also necessary to provide the insurer with the necessary and essential information so that he can make an informed decision in accepting the principle of risk and determining its conditions. Although there is no difference of opinion in the obligation of the insured to disclose information in the pre-contractual stage, but in practice, especially in Iranian law, there are differences regarding the extent of this obligation, its basis, and its effects, which has reduced the benefits of the necessity of information disclosure. Therefore, it is suggested that the legislator clearly establish a rule regarding the basis and scope of the pre-contractual disclosure obligation of the insured.

Conclusion: Providing accurate information before concluding the contract can help predict the insurance risks and determine the insurance premium accordingly. But this obligation is not unconditional, and restrictions such as objections, lack of knowledge, etc. are imposed on it, and in terms of the guarantee of legal enforcement, the violation of this obligation can lead to invalidation, termination, as well as filing a civil liability lawsuit, depending on the case.

*Corresponding Author:

Email: mhajipour21@gmail.com

DOI: 10.22056/ijir.2020.02.07

تعهد افشای پیش قراردادی بیمه‌گذار در حقوق ایران و انگلیس

مرتضی حاجی پور^{۱*}، یوسف مولایی^۲

^۱گروه حقوق خصوصی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، آذربایجان شرقی، ایران
^۲استادیار دانشگاه آزاد واحد ارومیه، آذربایجان غربی، ایران

چکیده:

هدف: هدف اساسی تحقیق این است که تعهد افشای بیمه‌گذار، مبنا و قلمرو آن را در مرحله پیش قراردادی در دو نظام حقوقی ایران و انگلیس مورد مطالعه قرار دهد. روش‌شناسی: روشی که در تحقیق به کار گرفته شده است روش توصیفی و تحلیلی است که در بستر مطالعه تطبیقی بین حقوق ایران و حقوق انگلیس خصوصاً قانون جدید بیمه انگلیس مصوب ۲۰۱۵ انجام شده است.

یافته‌ها: در بیمه به عنوان یک قرارداد با حداکثر حسن نیت تعهدات متقابلی بر عهده طرفین خصوصاً بیمه‌گذار پیش‌بینی شده است. یکی از مهمترین تعهدات پیش قراردادی بیمه‌گذار تعهد به دادن اطلاعات است؛ بیمه‌گذار نه تنها باید از اظهار خلاف واقع امتناع ورزد، بلکه لازم است اطلاعات لازم و اساسی را در اختیار بیمه‌گر قرار دهد تا وی بتواند به اتخاذ تصمیم آگاهانه در پذیرش اصل ریسک و تعیین شرایط آن نائل شود. با این که در تعهد بیمه‌گذار مبنی بر افشای اطلاعات در مرحله پیش قراردادی اختلاف نظری نیست، لیکن در مقام عمل به خصوص در حقوق ایران در خصوص گستره این تعهد، مبنا و آثار آن اختلافاتی وجود دارد که باعث شده است فواید ضرورت افشای اطلاعات تقلیل یابد. بنابراین پیشنهاد می‌شود قانون‌گذار به صراحت در خصوص مبنا و گستره تعهد افشای پیش قراردادی بیمه‌گذار وضع قاعده کند.

نتیجه‌گیری: ارائه دقیق اطلاعات پیش از انعقاد قرارداد می‌تواند به پیش‌بینی‌پذیری خطرات بیمه‌ای و تعیین حق بیمه متناسب با آن از طرف بیمه‌گر کمک کند. لیکن این تعهد بی‌قید و شرط نیست و محدودیت‌هایی چون اعراض، عدم آگاهی و... بر آن بار می‌شود و به لحاظ ضمانت اجرای حقوقی نیز نقض این تعهد می‌تواند حسب مورد به بطالن، فسخ و همچنین طرح دعوی مسؤولیت مدنی منتهی شود.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۲۱ خرداد ۱۳۹۷

تاریخ داوری: ۲۵ تیر ۱۳۹۷

تاریخ پذیرش: ۲۴ خرداد ۱۳۹۹

کلمات کلیدی

بیمه

افشاء

پیش قراردادی

مبنا

نقض

*نویسنده مسئول:

ایمیل: mhajipour21@gmail.com

DOI: 10.22056/ijir.2020.02.07

بیمه یکی از مهم‌ترین قراردادهایی است که امروزه با ظهور مباحث جدید ناظر به مسؤولیت از اهمیت قابل توجهی در نظام‌های حقوقی دنیا برخوردار شده است. بیمه به لحاظ ماهیتی عمل حقوقی از نوع قرارداد است و از این رو قواعد عمومی قراردادها بر بیمه نیز حاکم است. لیکن، در مقایسه با قراردادهای عادی بر قراردادهای بیمه تعهدات خاصی حاکم است. یکی از تفاوت‌های مهم بین قراردادهای عادی و بیمه این است که در قراردادهای عادی علی‌الاصول تعهدی مبنی بر دادن اطلاعات وجود ندارد. از این قاعده در کامن لو^۱ خصوصاً انگلیس تحت عنوان مواظب باش خریدار یاد می‌شود.

در مقابل، بیمه قراردادی تلقی می‌شود که انتظار رفتار متفاوتی از طرفین آن می‌رود. یکی از مهم‌ترین مصادیق چنین تعهداتی تعهد بیمه‌گذار به دادن اطلاعات پیش از انعقاد قرارداد است. مطابق این تعهد بیمه‌گذار می‌بایست اطلاعاتی را که در اختیار دارد و به‌نحوی در تصمیم‌گیری بیمه‌گر در اتخاذ تصمیم به قبول اصل ریسک و یا تعیین میزان حق بیمه موثر است به بیمه‌گر اعلام نماید و در اعلام اطلاعات نیز اظهار خلاف واقع انجام ندهد.

پیش‌بینی تعهد خاصی چون دادن اطلاعات در بیمه موجد این سوال است که مفهوم، گستره و مبنای این تعهد چیست؟ این تحقیق در پنج بند تنظیم شده است: در بند اول رژیم قدیم ناظر به فقدان تکلیف افشا مورد بررسی قرار می‌گیرد. بند دوم به بیمه به‌عنوان یکی از استثنائات رژیم قدیم اختصاص می‌یابد. در بند سوم نحوه اجرای تعهد افشا مورد بررسی قرار می‌گیرد. بند چهارم به معرفی گستره تعهد افشا و ضمانت اجرای آن می‌پردازد. بند پنجم مبنای این تعهد را مورد مطالعه قرار می‌دهد و در نهایت یافته‌های پژوهش ارائه می‌شود.

رژیم قدیم

قرارداد مبتنی بر برابری فرضی طرفین است. مطابق این فرض هریک از طرفین برابر بوده و می‌بایست اقدامات مقتضی در تامین منافع خویش به عمل آورد و هیچ یک از طرفین نمی‌تواند منتظر عنایت و لطف طرف مقابل باشد. با لحاظ این منطق حکم اولیه در قراردادها این است که طرفین قرارداد تعهدی مبنی بر افشای اطلاعات ندارند (Lowry, 2017, 27- Knut Erik, 2007, 27). بنابراین به لحاظ نبود تعهد افشا، سکوت، اظهار خلاف واقع تلقی نمی‌شود (Beatson, 1998, 257).

در توجیه این حکم می‌توان گفت: اولاً، نبود تعهد افشاء در اشخاص جهت سرمایه‌گذاری به منظور کسب مهارت، آگاهی و تحصیل معامله مطلوب ایجاد انگیزه می‌کند (Kronman, 1978, 25). ثانیاً، آگاهی نوعی قدرت است و شخص باید از این حق برخوردار باشد که اگر افشای اطلاعات طرف مقابل را در انعقاد قرارداد دچار تردید می‌سازد از افشای آن خودداری ورزد. این رویکرد در حقوق انگلیس خود را در قاعده خریدار مواظب باش^۲ نشان می‌دهد (Fajryansah, 2003, 9 - Ahmad, 2015, 4). قاضی کاکبورن^۳ در پرونده اسمیت به طرفیت هاگس^۴ اظهار داشت: رأی صائب این است که اگر کالایی بدون تضمین صریح یا بدون اوضاع و احوالی که از آن بتوان شرط ضمنی تضمین را استنباط کرد جهت فروش عرضه می‌شود و خریدار فرصت کامل بررسی جهت اتخاذ تصمیم را دارد قاعده خریدار مواظب باش اعمال شود.

لیکن، این قاعده در مواردی همچون قراردادهای با حداکثر حسن نیت اعمال نمی‌شود. این قراردادها ایجاب می‌کنند که شخص نه تنها از اظهار خلاف واقع اجتناب ورزد، بلکه لازم است اطلاعات مهمی را که ممکن است در تصمیم طرف مقابل تاثیر بگذارد افشاء نماید (Schoenbaum, 1998, 1) روابط امانی، توافقات مشارکت، روابط تجاری بلندمدت، توافقات خانوادگی، ضمانت و بیمه داخل در قلمرو این دسته از قراردادها هستند (Michonski, 2015, 160). در حقوق ایران نیز با لحاظ فرض برابری طرفین تعهدی بر دادن اطلاعات پیش از انعقاد بر عهده طرفین مذاکره نیست و صرف سکوت به منزله تدلیس تلقی نمی‌شود (کاتوزیان، ۱۳۷۶، ۳۳۰). ولی، به عنوان استثنای بر قاعده در ماده ۱۲ و ۱۳ قانون بیمه ۱۳۱۶ به تعهد افشای بیمه‌گذار اشاره شده است.

1. Common Law

2. Buyer Beware.

منظور از این قاعده این است که شخص باید از منافع خویش مراقبت کند و نمی‌تواند منتظر توجه و عنایت طرف مقابل به منافعی باشد.

3. Cockburn.

4. Smith v. Hughes.

بیمه قراردادی است که به موجب آن حمایتی در برابر حادثه احتمالی تامین می‌شود (Salkute, 2016, 96 -باریکلو، ۱۳۹۴، ۳۳). از منظری دیگر، بیمه ابزاری است که از طریق آن ریسک ضرر در ازای پرداخت حق بیمه به شخص دیگر یعنی بیمه‌گر منتقل می‌شود (Ibid- Wei, 2012, 6)؛ بیمه ریسک ضرر را در اجتماع توزیع می‌کند بدین صورت که دارندگان فردی متعدد مبالغی کمتر از ارزش زیان بالقوه‌شان پرداخت می‌کنند و بیمه‌گر آن را اخذ و بین آن‌هایی که متحمل ضرر شده‌اند توزیع می‌کند (بابائی، ۱۳۹۳، ۲۶). با این که بیمه همچون قراردادهای عادی مشمول قواعد عمومی قراردادها است^۱، ولی بر بیمه اصول خاصی من جمله اصل حسن نیت حاکم است.

در حقوق ایران اصلی با نام حسن نیت به صراحت پیش‌بینی نشده است ولی تعهدات منبث از آن همچون دادن اطلاعات در بیمه شناسایی شده است و از همین رو برخی از بیمه با عنوان عقد حسن نیت یاد کرده‌اند (عابدیان و خروشی، ۱۳۸۸، ۲۲۷-کاتوزیان، ۱۳۷۶، ۳۳۳). در انگلیس نیز اصلی با عنوان حسن نیت به علت کلی بودنش با استقبال مواجه نشده است ولی در بیمه رعایت حسن نیت آن‌هم در فرم حداکثری‌اش شناسایی شده است به نحوی که برخی نویسندگان از بین شش اصل حاکم بر قرارداد بیمه اصل حداکثر حسن نیت را در مقام اول قرار می‌دهند که ریشه آن به ۲۴۶ سال قبل یعنی پرونده کارتر به طرفیت بوئم^۲ در سال ۱۷۶۶ بر می‌گردد (Manning, 2010, 5 -Feng, 2008, 154) و این اصل در همه رشته‌ها و شاخه‌های بیمه‌ای حاکم و جاری است (محمود صالحی، ۱۳۸۱، ۱۱۵). در بخشی از رأی مذکور آمده است: بیمه قرارداد مبتنی بر احتمال است، وقایع خاصی که واقعه محتمل بر آن مبتنی و ارزیابی می‌شود غالباً در قلمرو آگاهی صرفاً بیمه شده است: بیمه‌گر به اطلاعات او اتکا می‌کند و با این اعتماد عمل می‌کند که او اوضاع و احوال در دسترس خود را به‌منظور فریب‌دادن وی به این باور که اوضاع و احوال مورد نظر نیست و واداشتن وی به ارزیابی ریسک به صورتی که تو گویی چنین اوضاع و احوالی در کار نیست مخفی نگه نمی‌دارد.

مانسفیلد مبنای چنین تعهدی را به رابطه اعتماد بین طرفین قرارداد بیمه نسبت می‌دهد. وی بر این نظر است که حسن نیت بر همه قراردادهای حاکم است (Vásquez-Vega, 2014, 82). ولی حسن نیت با لحاظ ساختار خاص حقوق انگلیس نتوانست در قالب یک قاعده کلی ظاهر شود و صرفاً در قالب اصل رعایت حداکثر حسن نیت در ماده ۱۷ قانون بیمه دریایی ۱۹۰۶ شناسایی شد: «قرارداد بیمه دریایی قرارداد مبتنی بر حداکثر حسن نیت است و در صورتی که حداکثر حسن نیت از طرف هر یک از طرفین مورد رعایت قرار نگیرد، قرارداد می‌تواند توسط طرف دیگر لغو گردد».

رکن اساسی دکترین حداکثر حسن نیت، خود واژه حسن نیت است و عبارت حداکثر موجود در آن فاقد هرگونه بار معنایی خاصی است. حسن نیت در معنای عام دلالت بر انصاف، معقولیت و استانداردهای اجتماعی معامله منصفانه، شرافت و وجدان سلیم اخلاقی دارد (Lucke, 1987, 160). مصداق عینی رعایت حسن نیت در بیمه، تعهد افشای پیش قراردادی طرفین است (Eggers, 2012, 218). مطابق این تعهد طرفین می‌بایست به صورت فعالانه و داوطلبانه اطلاعاتی را که برای طرف دیگر اساسی تلقی می‌شود افشا کنند (کوشا، ۱۳۸۴، ۶۳- Germano, 2016, 727). در همین راستا بند یک ماده ۱۸ قانون ۱۹۰۶ مقرر می‌دارد: «بیمه‌شده باید به بیمه‌گر قبل از انعقاد قرارداد هرگونه اوضاع و احوال اساسی را که معلوم وی می‌باشد افشاء نماید. در صورتی که بیمه‌شده از چنین افشایی امتناع ورزد بیمه‌گر می‌تواند بیمه را فسخ کند».

بیمه‌گذار باید اطلاعاتی را که در اصل اتخاذ تصمیم بیمه‌گر در قبول ریسک یا تعیین شرایط بیمه موثر است افشا نماید. به عنوان مثال در پرونده‌ای دارنده بیمه آتش‌سوزی اعلام می‌کند که موضوع بیمه، غیر قابل انتقال و محل اقامت است در حالی که محل، انباری بوده است. دادگاه تجدید نظر ترکیه به سال ۲۰۰۴ رأی داد بیمه‌گذار مکلف بوده وضعیت واقعی محل را اعلام نماید، چرا که اگر بیمه‌گر می‌دانست که موضوع، انباری بوده است ممکن بود از انعقاد قرارداد صرف‌نظر کند یا آن را با شرایط متفاوتی برای مثال با حق بیمه بالاتری منعقد نماید (Dilorenzo, 2014, 163).

اهمیت تعهد افشا، در بیمه تا جایی است که قصد معصومانه شخص مبنی بر عدم فریب طرف مقابل به هیچ وجه نمی‌تواند به منزله دفاع باشد (Lowry, 2017, 27) یعنی بیمه‌گذار مکلف است اطلاعات را افشا نماید و عدم افشا بدون توجه به نیت درونی شخص نقض وظیفه قلمداد می‌شود. در پرونده سان میوتوال اینشورانس به طرفیت شرکت بیمه اوشن^۳ این موضع این‌گونه بیان شده است: وظیفه افشا مستقل از قصد است و نقض آن به صرف اخفا حتی در فرضی که قصدی بر فریب و تقلب نیست محقق می‌شود. از این رو حتی اگر امر افشا نشده نقشی در تحقق موضوع بیمه نداشته باشد تکلیف پرداخت از عهده بیمه‌گر برداشته می‌شود. برای مثال اگر بیمه‌گذار شرایط قلبی خود را به بیمه‌گر بیمه عمر اعلام نکند بیمه‌گر می‌تواند قرارداد را لغو کند حتی در صورتی که بیمه‌گذار در یک صحنه هوایی فوت نماید (Smits, 2014, ۱۹۰).^۱

^۱. ماده ۱۹۰ به بعد قانون مدنی.

^۲. Carter v. Boehm.

^۳. Sun Mutual Insurance. V. Ocean Insurance Co.

145). در حقوق ایران نیز استقلال ضمانت اجرای نقض تعهد از وقوع حادثه در م. ۱۲ قانون بیمه پیش‌بینی شده است. در بخشی از ماده آمده است: «... عقد بیمه باطل خواهد بود حتی اگر مراتب مذکور تأثیری در وقوع حادثه نداشته باشد».

تعهد افشا به لحاظ ساختاری تعهد متقابل بیمه‌گذار و بیمه‌گر است ولی عملاً بیشتر در خصوص بیمه‌گذار مطرح می‌شود. این گرایش در حقوق انگلیس و ایران منعکس شده است. در قانون بیمه دریایی ۱۹۰۶ تعهد افشا بیمه‌گذار در چهار ماده معین شده، در حالی که تنها یک ماده دلالت بر متقابل بودن وظیفه حسن نیت دارد^۱. در قانون بیمه ایران نیز مواد ۱۲ و ۱۳ به تعهد افشای پیش قراردادی بیمه‌گذار اختصاص یافته است در حالی که در خصوص بیمه‌گر چنین تعهدی مقرر نشده است.

بر ضرورت افشای پیش قراردادی بیمه‌گذار چند توجیه ارائه می‌شود: بیمه، قرارداد مبتنی بر حدس و احتمال است و بیمه‌گذار به‌نحو منحصر به فردی در موقعیتی قرار دارد که آگاه از موقعیت‌هایی است که بر ماهیت، قلمرو و احتمال ریسکی تأثیر می‌گذارد که قرار است طبق قرارداد بیمه منتقل شود. در مقابل، بیمه‌گر از چنین وقایعی ناآگاه است و باید به‌هنگام تصمیم‌گیری راجع به قبول و میزان حق بیمه به افشانات بیمه‌گذار اتکا کند (Kontautas, 2002, 6). به‌علاوه، بیمه‌گر ریسک بیمه‌گذار را در ازای حق بیمه تقبل می‌کند و هزینه‌های وی وابسته به مختصات و مشخصات بیمه‌گذار است.

نحوه اجرای تعهد افشا

دو رویکرد عمده در خصوص نحوه افشا در حوزه بیمه موجود است: الف) بیمه‌گذار، خود، ملزم است همه اوضاع و احوال مربوطه را اعلام و افشا نماید. ب) بیمه‌گر پرسش‌نامه‌ای به بیمه‌گذار ارائه می‌دهد تا به همه سوالات پاسخ دهد. در فرض اول بیمه‌گذار بی‌آنکه سواالی از طرف بیمه‌گر پرسیده شود مکلف است اطلاعات اساسی و حقایق عمده را که در تصمیم‌گیری موثر است افشا نماید و بیمه‌گر تعهدی مبنی بر پرس‌وجو و مطلع‌شدن ندارد (Dominik, 2015, 160). در فرض دوم بیمه‌گذار در چارچوب سوالاتی که از وی در قالب پرسشنامه و به صورت واضح پرسیده می‌شود متعهد به افشا است و وی تعهدی بر افشای مواردی که پرسیده نشده است ندارد، چرا که فرض بر این است که آنچه که پرسیده نشده است اساسی نیست.

نظام سنتی بر افشای ابتدا به ساکن اطلاعات از سوی بیمه‌گذار است. ولی در حال حاضر رویه بیمه‌ای بر متد پرسش متکی است، چرا که با توسعه صنعت بیمه، بیمه‌گران به عنوان اشخاص حرفه‌ای قادر به پیش‌بینی مناسب و مکفی خطرات بوده و از این رو می‌توانند پرسشنامه‌های مرتبط را آماده کنند. انتخاب گزینه پرسشنامه عمدتاً با این امر توجیه می‌شود که برای بیمه‌گذار عموماً اتخاذ تصمیم در خصوص این‌که کدامیک از اطلاعات در خصوص ارزیابی ریسک موضوع بیمه مهم است اساساً دشوار است.

در حقوق انگلیس قبل از وضع قانون جدید بیمه‌گذار ابتدا به ساکن متعهد به افشا بود. ولی این موضع با تصویب قانون جدید بیمه مصوب ۲۰۱۵ دچار تحول شده است. یکی از تغییرات مهم در این قانون این است که تعهد موجود افشا موضوع قانون بیمه ۱۹۰۶ با تعهد عرضه مناسب جابه‌جا شده است^۲. مطابق این ماده عرضه مناسب عرضه‌ای است که در آن بیمه‌شده هرگونه اوضاع و احوالی را که می‌داند یا بایستی بداند به بیمه‌گر افشا نماید یا در صورت امتناع از آن، اطلاعات مکفی ارائه کند که بیمه‌گر محتاط را در این هشدار قرار دهد که به‌منظور آشکار ساختن آن اوضاع و احوال اساسی لازم است پرس‌وجوی بیشتری به عمل آید. همچنان‌که ملاحظه می‌گردد قانون جدید تعهد بیمه‌گذار بر در اختیار گذاشتن اطلاعات اساسی را بدون اینکه مورد سوال واقع شوند حفظ کرده است. لیکن، قانون مقرر می‌دارد اگر بیمه‌گذار اطلاعات مکفی افشا نماید که بیمه‌گر محتاط را از ضرورت جستجوی بیشتر آگاه سازد وی به تعهد خود بر عرضه مناسب عمل کرده است.

در قانون بیمه ایران در خصوص این‌که بیمه‌گر مکلف به تذکر دادن به بیمه‌گذار در خصوص تعهد خود باشد مقررهای وجود ندارد و بیمه‌گذار خود مکلف به دادن اطلاعات است. ولی، برخی نویسندگان اظهار می‌دارند که از آنجا که در بیشتر معاملات و اعمال حقوقی صرفاً ارائه اطلاعات کلی، کافی دانسته شده و وظیفه‌ای به‌نام افشای کامل و درست اطلاعات در سایر معاملات وجود ندارد، اگر بیمه‌گذار در عقد بیمه نیز به مانند یک متعامل در سایر عقود عمل کرده باشد و حقایق را فقط تا همان اندازه بیان نموده باشد، نمی‌توان وی را به کتمان حقایق محکوم نمود، مگر اینکه وی قبلاً به ماهیت و ویژگی عقد بیمه و وظیفه خود در این خصوص آگاه شده باشد (عابدیان و خروشی، ۱۳۸۸، ۲۳۵).

ولی این موضع به مرور زمان تعدیل شده است. از یک سو، رویه عملی بیمه‌گران این است که موارد مهم را در قالب برگه مکتوب از بیمه‌گذار می‌پرسند. ثانیاً، در آیین‌نامه‌های مصوب در خصوص انواع بیمه مقرر شده است که بیمه‌گذار می‌بایست در پاسخ به سوالات بیمه‌گر افشای

^۱. ماده ۱۷.

^۲. بندهای یک و دو ماده ۳.

اطلاعات نماید. به عنوان نمونه م. ۹ آیین‌نامه شماره ۲۱ شرایط عمومی بیمه‌نامه آتش‌سوزی، صاعقه، انفجار مصوب ۱۳۶۶/۰۸/۲۷ شورای عالی بیمه با عنوان حسن نیت بیان می‌دارد: «بیمه‌گذار مکلف است با رعایت دقت و صداقت در پاسخ به پرسش‌های بیمه‌گر کلیه اطلاعات راجع به موضوع بیمه را در اختیار بیمه‌گر قرار دهد...».

گستره وظیفه افشاء و ضمانت اجرای آن

بیمه‌گذار تعهد دارد هرگونه اوضاع و احوالی را که به‌نحوی اساسی بر ریسک و خطر موضوع بیمه تاثیر می‌گذارد افشا نماید؛ اینکه بیمه‌گذار امری را اساسی می‌داند یا خیر، فاقد اهمیت است. نکته مهم این است که افشای واقعه به صورت متعارف چه تاثیری بر شروط بیمه می‌گذارد. روشن است مطالب افشاء نشده‌ای مهم تلقی می‌شود که موضوع خطر را تغییر داده و موثر در حق نرخ بیمه باشد. این امر در م. ۱۲ قانون بیمه پیش‌بینی شده است. مطابق این ماده برای بطلان قرارداد لازم است امور پنهان‌شده نقشی تعیین‌کننده در تصمیم بیمه‌گر، برای انعقاد قرارداد بیمه داشته باشد (نیکخو امیری، ۱۳۹۴، ۴۲). بنابراین، چنانچه ثابت شود با وجود بیان اظهارات کذب توسط بیمه‌گذار، بیمه‌گر حتی در صورت اطلاع از واقعیت نیز مایل به انعقاد قرارداد با شرایط موجود بود، اظهارات کذب خللی به صحت عقد وارد نمی‌کند. همچنین اگر اظهارات کذب به گونه‌ای باشد که بیمه‌گر با حق بیمه فعلی حاضر به انعقاد قرارداد نباشد، اما حق بیمه واقعی مال موضوع قرارداد، اختلاف چندانی با حق بیمه تعیینی نداشته یا این اختلاف، در نظر عرف قابل مسامحه باشد، نباید قائل به بطلان شد (صادقی مقدم و شکوهی زاده، ۱۳۹۲، ۵۰۳).

در تعیین گستره افشاء دو معیار عمده مطرح است: الف) بیمه‌گذار باید مواردی را که می‌داند افشا نماید^۱ بنابراین، شخص تکلیفی به اعلام مواردی که خود آگاه به آن نیست ندارد، چرا که معطی شی باید واجد آن باشد. بیمه‌گذار باید مواردی را که در جریان عادی فعالیت می‌بایست بداند افشا نماید^۲. این معیار بیمه‌گذار را در چارچوب شخص متعارف وی در فعالیت موضوع بیمه مورد توجه قرار می‌دهد. بنابراین اگر بیمه‌گذار از کشف اوضاع و احوالی که به طور متعارف می‌بایست معلوم او بود کوتاهی ورزد ضمانت اجرای عدم افشا تحمیل می‌شود.

در انگلیس هر دو معیار علم واقعی و فرضی پذیرفته شده است^۳. قانون بیمه ایران درخصوص این که معیار، علم واقعی است یا نوعی، تصریحی ندارد. لیکن با لحاظ اصول حقوقی می‌توان گفت بیمه‌گذار مکلف به افشای هم مواردی است که شخصاً می‌داند و هم مواردی که نوعاً می‌بایست بداند، چرا که امری که نوعاً معلوم است فرض می‌شود که بیمه‌گذار از آن آگاه است مگر اینکه خلاف آن اثبات شود.

لیکن، تعهد افشای بیمه‌گذار مطلق نیست. بند ۳ ماده ۱۸ قانون بیمه دریایی^۴ مقرر می‌دارد: در صورتی که پرسشی در خصوص موضوعی نشده باشد افشای موارد زیر الزامی نیست: ۱. اوضاع و احوالی که ریسک را کاهش می‌دهد، چرا که منافع بیمه‌گر از عدم افشای چنین وقایعی متضرر نمی‌شود بنابراین در بیمه آتش‌سوزی افشای این که سیستم بزرگ آب‌پاش نصب شده است ضرورت ندارد. ۲. اوضاع و احوالی که بیمه‌گر از آن به واقع آگاه است و یا فرض می‌شود که آگاه است. فرض بر این است که بیمه‌گر موضوعات در قلمرو آگاهی عمومی را می‌داند و یا موضوعاتی که بیمه‌گر در جریان عادی تجارتش، به معنای دقیق خود، بایستی بداند. به عنوان نمونه شایع می‌توان به فروش مواد محترقه در روزهای پایانی سال در ایران اشاره کرد که در هر مغازه‌ای یافت می‌شود. بنابراین در بیمه چنین مغازه‌ای عرفاً معلوم است که مواد محترقه در پایان سال حتی در سوپرمارکت نیز فروخته می‌شود و عدم اعلام چنین وضعیتی از طرف بیمه‌گذار نقض تعهد افشا نیست چرا که بیمه‌گر حرفه‌ای به صورت مفروض عرف رایج در محل را می‌داند (امینی و خروشی، ۱۳۸۷، ۱۶۳). ۳. اوضاع و احوالی که در خصوص اطلاعات راجع به آن اعراض شده است که می‌تواند صریح یا ضمنی باشد. در صورتی که سوالات بیمه‌گر ناظر به افشای محکومیت‌های خاصی باشد این امر می‌تواند به منزله اعراض ضمنی وی از سایر محکومیت‌ها تلقی شود. ۴. اوضاع و احوالی که به واسطه وجود تضمین صریح یا ضمنی افشای آن زاید و غیرضروری است، چرا که وقتی بیمه‌گر خود را از طریق شرط صریح یا ضمنی در امنیت گذاشته است دیگر نیازی به حمایت تعهد افشاء ندارد (Chu Chai, 2000, 168). ۵. منع قانونی برای تبادل و انتقال اطلاعات وجود داشته باشد (ایزنلو و لطفی، ۱۳۹۰، ۶۳). با این که قانون بیمه ایران به‌طور مشخص موارد مذکور را ذکر نکرده است لیکن پذیرش موارد مذکور منطبق با اصول حقوقی بوده و در حقوق ایران نیز قابل قبول است.

ضمانت اجرای نقض تعهد افشا در قانون بیمه دریایی فسخ با اثر قهری بود. اثر فسخ این است که بیمه‌گر مسؤولیتی در برابر ادعای بیمه‌گذار نخواهد داشت ولی باید حق بیمه‌های پرداختی بیمه‌گذار را برگرداند. ضمانت اجرای فسخ که موسوم به رویکرد همه یا هیچ بود مدت‌ها محل نقد بود تا این که در

۱. علم واقعی.

۲. علم فرضی.

۳. م. ۱۸ قانون بیمه دریایی ۱۹۰۶ و قسمت الف بند ۳ م. ۳ و ۴ قانون جدید.

۴. این بند مشابه بند a-e م. ۳ قانون جدید است.

قانون جدید ضمانت اجرای متوازی در خصوص ضمانت اجرا اتخاذ شد. مطابق م. ۸ بیمه‌گر در صورتی از ضمانت اجرای نقض عرضه مناسب برخوردار می‌شود که اثبات کند اگر نقض نبود قرارداد بیمه را اصلاً منعقد نمی‌کرد و یا آن را با شرایط کاملاً متفاوتی منعقد می‌کرد (Costabel, 2015, 140). مطابق قانون جدید در صورتی که نقض عمدی باشد بیمه‌گر می‌تواند بیمه را لغو کند و هر گونه ادعای غرامتی را رد کرده و تکلیفی به استرداد حق بیمه دریافتی ندارد. در صورتی که نقض عمدی نباشد بین دو حالت باید قائل به تفکیک شد: الف) بیمه‌گر در نبود نقض قرارداد منعقد نمی‌کرد. در این صورت وی از حق فسخ و رد هرگونه ادعای غرامت برخوردار است ولی باید حق بیمه دریافتی را مسترد دارد. ب) قرارداد را با شروط متفاوتی منعقد می‌کرد. در این فرض اگر شروط متفاوتی غیر از حق بیمه باشد در صورتی که بیمه‌گر بخواهد بیمه مطابق با آن شرایط متفاوت منعقد شده محسوب می‌شود. ولی در صورتی که قرارداد را با شروط متفاوت و یا مشابهی منعقد می‌کرد و حق بیمه بالاتری معین می‌کرد بیمه‌گر می‌تواند به نسبت مبلغی که در قبال ادعا پرداخت می‌کند از آن کسر نماید. بنابراین باید گفت با تصویب این قانون و مستند به ماده ۱۴ آن ضمانت اجرای مقرر شده در ماده ۱۷ قانون بیمه دریایی مبنی بر امکان فسخ قرارداد به دلیل نقض اصل حداکثر حسن نیت لغو شده است.

ضمانت اجرای نقض وظیفه افشاء در ایران تابع حسن یا سوءنیت بیمه‌گذار است بدین صورت که اگر بیمه‌گذار عمداً از افشای اطلاعات خودداری ورزد قرارداد باطل بوده و مطابق م. ۱۲ قانون بیمه نه فقط وجوهی که بیمه‌گذار پرداخته است قابل استرداد نیست، بلکه بیمه‌گر حق دارد اقساط بیمه را که تا آن تاریخ عقب افتاده است نیز از بیمه‌گذار مطالبه کند. نکته حائز اهمیت این است که اثر بطلان در فرض ماده ۱۲ با قواعد عمومی قراردادهای سازگار نیست که مستلزم عدم هرگونه ترتیب اثر بر رابطه است، در حالی که ماده ۱۲ بیمه‌گر را مستحق حق بیمه می‌داند. این امر می‌تواند بر مبنای سوءنیت و عدم صداقت بیمه‌گذار به عنوان یک مجازات مدنی تفسیر شود که به وی تحمیل می‌شود (باریکلو و خزایی، ۱۳۹۰، ۶۱).

در صورتی که عدم افشا غیر عمدی باشد ضمانت اجرا تابع این است که نقض چه زمانی کشف می‌شود: در صورتی که نقض قبل از وقوع حادثه کشف شود بیمه‌گر حق دارد یا اضافه حق بیمه را از بیمه‌گذار در صورت رضایت او دریافت داشته قرارداد را ابقاء کند و یا قرارداد بیمه را فسخ کند. در صورتی که نقض بعد از وقوع حادثه کشف شود خسارت به نسبت وجه بیمه پرداختی و وجهی که بایستی در صورت اظهار خطر به طور کامل و واقع پرداخته شده باشد تقلیل خواهد یافت.

مبنای وظیفه افشاء

سوالی که تعهد پیش قراردادی افشاء مطرح می‌کند این است که اساس حقوقی وظیفه بیمه‌گذار چیست؟ در پاسخ به این سوال تئوری واحدی ارائه نشده است (Tarr & Tarr, 2002, 179):

برخی بر این نظرند که تکلیف رعایت حداکثر حسن نیت مبتنی بر شروط ضمنی قراردادهای بیمه است بنابراین نقض وظیفه افشاء موجد مسؤولیت قراردادی است. این رویکرد در پرونده شرکت بلکبورن لاو به طرفیت ویگورس^۱ اعلام شده است: پیش شرط قرارداد بیمه دریایی تعهد افشا است که بیمه شده افشای کاملی از همه وقایعی به عمل آورد که به نحوی اساسی بر ریسکی تاثیر می‌گذارد که در زمان انعقاد قرارداد داخل در قلمرو آگاهی شخصی او بوده است (Park, 1996, 55). نتیجه ضمنی گرفتن تعهد این است که بیمه‌گر در کنار حق فسخ، می‌تواند خسارات ناشی از نقض را طلب کند.

در مقابل، برخی دیگر با استناد به بند یک ماده ۱۸ قانون ۱۹۰۶ اظهار می‌دارند تعهد حسن نیت، تعهد قانونی است که به عنوان یک قاعده حقوقی توسعه یافته است و تعهد افشا ارتباطی با شروط ضمنی قرارداد ندارد؛ ضمنی تلقی کردن تعهد پیش قراردادی افشای اطلاعات در تضاد با این قاعده کلی است که روابط طرفین قبل از انعقاد رسمی قرارداد، بخشی از قرارداد تلقی نمی‌شود. در بخشی از رأی پرونده شرکت با مسؤولیت محدود مرکانتس و سازندگان به طرفیت جان هانت^۲ آمده است: در صورتی که وظیفه افشاء تعهد قراردادی قلمداد شود تا زمانی که قراردادی منعقد نشده است چنین وظیفه‌ای نمی‌تواند محقق شود (Basu Bal, 2011, 6). برخی دیگر نیز ابراز می‌دارند حسن نیت و به تبع، وظیفه افشاء، شرط ضمنی قرارداد بیمه است ولی این امر از توافق اراده‌های طرفین ناشی نمی‌شود؛ آن، ضمنی در نتیجه حکم قانون است (Park, 1996, 59).

¹. Blackburn Law Co V. Vigors.

². Merchants and Manufacturers Ins. Co. V. John Hunt

در ادبیات حقوقی ایران کمتر به مبنای تعهد افشای پیش قراردادی بیمه‌گذار پرداخته شده است ولی برخی محققین این تعهد را ناشی از حسن نیت می‌دانند. به نظر این طیف از آنجایی که در قانون و آیین‌نامه‌های بیمه، ارائه اطلاعات به طرف مقابل مقرره‌ای آمره است و نمی‌توان خلاف آن تراضی کرد تعهد به ارائه اطلاعات، حداقل در قراردادهای بیمه ناشی از حسن نیت است (انصاری و عسکری دهنوی، ۱۳۹۴، ۱۲۱). به نظر می‌رسد در حقوق ایران ابتدای وظیفه افشا بر حکم قانون مورد تأیید باشد:

۱. اگر اساس تعهد افشا، شرط ضمنی تلقی شود تعهدی به وجود نمی‌آید تا این که قراردادی منعقد شود.
۲. اگر تعهد افشا، شرط ضمنی قلمداد شود، می‌بایست جبران خسارت پذیرفته شود در حالی که نه در انگلیس و نه ایران جبران خسارت شناسایی نشده است. البته در ایران و قانون جدید بیمه انگلیس در فرضی که بیمه باطل قلمداد می‌شود بیمه‌گر تکلیفی مبنی بر استرداد حق بیمه‌هایی که دریافت کرده است ندارد و این امر باعث شده است که برخی از این ضمانت اجرا به عنوان جبران خسارت ناشی از سوءنیت در انعقاد عقد بیمه یاد کنند با این تفاوت که میزان آن از قبل توسط قانون معین و مشخص شده است (انصاری و عسکری دهنوی، ۱۳۹۲، ۱۰۷). تلقی عدم استحقاق بیمه‌گذار به حق بیمه‌های پرداختی به عنوان خسارت مقطوع با موضوع مسؤلیت مدنی قابل جمع نیست؛ در واقع فلسفه مسؤلیت مدنی جبران خسارتی است که به واقع به زیان دیده وارد شده است در حالی که در فرض موضوع ماده ۱۲ قانون بیمه عدم استحقاق بیمه‌گذار به حق بیمه‌های پرداختی ارتباطی به خسارت بیمه‌گر ندارد و صرفاً به عنوان ضمانت اجرای سوءنیت بیمه‌گذار در بیان واقعیت است که به حکم قانون تحمیل می‌شود.
۳. در ایران دکتترین حسن نیت به عمد از ماده ۲۱۹ قانون مدنی که برگرفته از ماده ۱۱۳۴ قانون مدنی فرانسه است حذف شده است. حتی در عقد بیمه که در کامن‌لو صراحتاً از آن با عنوان قرارداد با حداکثر حسن نیت یاد می‌شود ذکری از این عنوان نشده است اگرچه در آیین‌نامه‌های مصوب شورای عالی بیمه به حاکم بودن این اصل در بیمه تصریح شده است. لیکن، قانون‌گذار مصادیق این تعهد را در ضمن قانون بیمه مشخص کرده است بنابراین با لحاظ اینکه تعهد افشای پیش قراردادی به طور صریح در ضمن قانون بیمه پیش‌بینی شده است استناد به اصل حداکثر حسن نیت در تبیین مبنای آن ضرورتی ندارد؛ تعهد افشا بعد از تصریح در قانون حیات مستقلی دارد.

یافته‌های پژوهش

با این که ریشه تعهد افشا در بیمه به اصل حسن نیت بر می‌گردد ولی به مرور زمان و با لحاظ اهمیت بیمه، مقررات خاصی در خصوص موضوع تصویب شده است تا چارچوب تعهد را مشخص نماید. با لحاظ این مقررات می‌توان گفت تعهد افشای بیمه‌گذار در انگلیس و ایران تعهد ابتدایی است و محتاج پرس‌وجو از سوی بیمه‌گر نیست اگر چه در مقام عمل رویه بر خلاف آن است و این تعهد بدون قید نیست و محدودیت‌هایی چون اعراض، عدم آگاهی و... بر آن تحمیل می‌شود. به لحاظ مبنای تعهد نیز باید گفت با توجه به این که این تعهد در قانون پیش‌بینی شده است و علی‌الاصول تا قراردادی منعقد نشده است تصور شرط ضمنی دشوار است لذا نظریه تلقی تعهد به عنوان حکم قانون از قوت تحلیلی بیشتری برخوردار است. با توجه به تحولاتی که در انگلیس رخ داده است به خصوص در بحث تقلیل تعهد بیمه‌گذار در دادن اطلاعات و پیش‌بینی ضمانت اجرای متوازن می‌توان گفت اصلاح قانون بیمه ایران به نحوی که بتواند تحولات مربوط به اصل تعهد و ضمانت اجرای آن را پوشش دهد ضروری است.

منابع و ماخذ

- امینی، منصور و خروشی، عبدالعظیم (۱۳۸۷). قلمرو تعهدات بیمه‌گذار در ارائه اطلاعات موثر بر انعقاد عقد بیمه، فصلنامه صنعت بیمه، سال بیست و دوم، شماره ۱، صفحات ۱۷۷-۱۴۹.
- انصاری، علی و عسکری دهنوی، جواد (۱۳۹۴). مطالعه تطبیقی نقش حسن نیت بیمه‌گر در انعقاد عقد بیمه (حقوق ایران و نظام‌های حقوقی معاصر)، پژوهشنامه بیمه، سال سی‌ام، شماره ۳، صفحات ۱۱۹-۱۳۸.
- انصاری، علی و عسکری دهنوی، جواد (۱۳۹۲). مسؤلیت مدنی بیمه‌گذار نقض‌کننده حسن نیت در مرحله انعقاد قرارداد بیمه، پژوهشنامه بیمه، سال بیست و هشتم، شماره ۱، صفحات ۹۵-۱۲۰.
- ایزنلوی، محسن و لطفی، احسان (۱۳۹۰). درباره تعهد بیمه‌گذار به اطلاع رسانی، فصلنامه حقوق، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۱، شماره ۳، صفحات ۵۷-۷۵.
- بابائی، ایرج (۱۳۹۳). حقوق بیمه، تهران، سمت، چاپ دوازدهم.

باریکلو، علیرضا (۱۳۹۴). حقوق قراردادهای (عقود معین ۱)، بنیاد حقوقی میزان، تهران، چاپ اول.

باریکلو، علیرضا و خزایی، سید علی (۱۳۹۰). «اصل حسن نیت و پیامدهای آن در دوره پیش قراردادی؛ با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس و فرانسه». مجله حقوقی دادگستری، سال ۷۵، شماره ۷۶، صفحات ۵۳-۸۷.

صادقی مقدم، محمد حسن و شکوهی زاده، رضا (۱۳۹۲). حقوق بیمه (کلیات عقد بیمه)، ج اول، تهران، موسسه انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم.

عابدیان، میر حسین و خروشی، عبدالعظیم (۱۳۸۸). تعهدات پیش قراردادی بیمه‌گر و جای خالی آن در لایحه بیمه تجاری، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۵۰، صفحات ۲۱۹-۲۵۴.

کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۶). حقوق مدنی: قواعد عمومی قراردادهای، ج پنجم، تهران، انتشارات بهنشر، چاپ دوم.

کریمی، آیت (۱۳۹۳). بیمه اموال و مسؤولیت، تهران، بنیاد حقوقی میزان، چاپ دوم.

کوشا، ابوطالب (۱۳۸۴). «اصل حداکثر حسن نیت در معاملات بیمه و نیمه‌نگاهی به آن در سایر عقود و قراردادها»، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی، شماره سی و ششم و سی و هفتم، صفحات ۴۹-۶۹.

محمود صالحی، جان علی (۱۳۸۱). حقوق بیمه، بیمه مرکزی ایران، تهران، مدیریت آموزش و انتشارات، چاپ اول.

نیکخوا امیری، ناصر (۱۳۹۴). بررسی فقهی عقد بیمه، تهران، انتشارات سمت و مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی و مرکز فقهی ائمه اطهار (ع). چاپ اول.

- Ahmad, Bilal., (2015). The Pre-Contractual Duty of Good Faith – A Comparative Analysis of the Duty of Utmost Good Faith in the Marine Insurance Contract Law with the Duty of Good Faith in the General Contract Law, Last Visit: 2018/02/10. Available at: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/1692656>.
- Basu Bal, Abhinayan., (2011). The Assured, s Post- Formation Duty of Utmost Good Faith in Marine Insurance, Available at: lup.lub.lu.se/student-papers/record/1975713/file/1975914.pdf.¹
- Beatson, J., (1998). Anson, s Law of Contract, Oxford University Press.
- Brown, C., (2010). Insurance Law in Canada, 7th Student Ed, Carswell, Toronto.
- Chu, C.; Poh., (2000), Principles of Insurance Law, 5th ed, Singapore, Butterworths.
- Costabel, A.M., (2015). The UK Insurance ACT 2015: A Restatement of Marine Insurance Law, ST. Thomas Law Review, Vol. 27.
- Eggers, P.M., (2012). The Past and Future of English Insurance Law: Good Faith and Warranties, UCL Journal of Law and Jurisprudence, p. 211- 243. Availble at: discovery.ucl.ac.uk/.../1%282%29UCLJLJ211%20%20Insurance%20Warranties.pdf.
- Feng, S., (2008). Utmost Good Faith in Marine Insurance: A Comparative Study of English and Chines Maritime Law, Plymouth Law Review, Available at: www6.plymouth.ac.uk/files/extranet/docs/SSB/Shi_Feng_edited_02-12-08.
- Germano, E., (2016). A Law and Economics Analysis of The Duty of Utmost Good Faith (Ubertimae Fidei) in Marine Insurance Law for Protection and Indemnity Clubs, ST. Mary, s Law Journal [Vol. 47, p. 727-820].
- Knut, E.G., (2007). Pre-Contractual Duty to Disclose Information- A Comparision Between Norwegian and English Contract Law, Available at: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/21460/Masterthesis.pdf?>
- Kontautas, T., (2002). Duty of Disclosure in Insurance Law, Available at: www.dbr.lt/uploads/ensimaz.pdf.
- Kronman, Mistake., (1978). Disclosure, Information, and the Law of Contracts, 7 Journal of Legal Studies, p. 1-34.
- Lowry, J., (2017). Pre- Contractual Information Duties: The Insured, s Pre-Contractual Duty of Disclosure- Convergence across the Jurisdictional Divide, Reasearch Handbook on International Insurance Law and Regulation.

¹. کلیه مراجعات به منابع اینترنتی در تاریخ مذکور انجام شده است.

- Lucke, K., (1987). *Good Faith and Contractual Performance* in P D Finn(ed) *Essays on Contract*, the Law Book Company, Sydney.
- Manning, A., (2010). *Mannings Six Principles of General Insurance*, Available at: www.lmigroup.com/Documents/SixPrinciples.pdf,
- Michonski, D., (2015). *Contractual or Delictual? On the Character of Pre-contractual Liability in Selected European Legal Systems*, *Comparative Law Review*, 20.
- Park, S., (1996). *Analysis on the Current Interpretations of the Duty of Disclosure in English Insurance and Marine Insurance Contracts*, University of Bristol. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/33133605.pdf>
- Fajryansah, R., (2003). *A Study of the Application of Utmost Good faith Principle under the English Marine Insurance Law*, Available at: commons.wmu.se/cgi/viewcontent.cgi?article=1220&context=all.
- Sanjay, R.S., (2016). *Principle of Utmost Good Faith & Disclosure Clause in Insurance*, available at: www.garph.co.uk/IJARMSS/Feb2016/7.pdf.
- Schoenbaum, J.T., (1998). *The Duty of Utmost Good Faith in Marine Insurance Law: A Comparative Analysis of American and English Law*, *Journal of Maritime Law and Commerce*, Vol. 29, No. 1, January.
- Smits, N.J., (2014). *Contract Law: A Comparative Introduction*, Edward Elgar Publishing, USA.
- Song, W., (2012). *The Extent of the Insured's Duty to Disclosure: A Comparative Analysis of the Disclosure Obligations of Insured in Australia, Singapore and China*, Queensland University of Technology, Available at: https://eprints.qut.edu.au/54638/1/Wei_Song__Thesis.
- Tarr, A.A.; Tarr, R.J-A., (2002). *Utmost Good Faith in Insurance: Reform Overdue?* *Asia Pacific Law Review*, Vol 10, no. 2, Kluwer Law International.
- Vásquez-Vega, D., (2014). *A Comparative Analysis of Utmost Good Faith in Colombian and English Insurance Law*, *EAFIT, Journal of International Law*, Vol 5, p. 75- 101.